

Cent anys d'alabastre a Sarral (1917-2017)

RESUM

Breu repàs als cent anys de manufactura de peces artístiques d'alabastre a la població de Sarral, fent palès els cicles d'implantació, auge i, darrerament, al període de davallada en l'aspecte comercial.

RESUMEN

Breve síntesis de los cien años de manufactura d'elementos artísticos de alabastro en Sarral, evidenciando los ciclos de implantación, de auge, con presencia internacional, i últimamente se pone de manifiesto el actual período de decrecimiento en el aspecto comercial.

ABSTRACT

Brief summary of the hundred years of manufactura d'arte alabaster in Sarral, evidencing the implementation cycles, of boom, with international presence, and lately the current period of decrease in the commercial aspect is revealed.

Paraules clau: Alabastre, Sarral, artesanía

Palabras clave: Alabastro, Sarral, artesanía.

Keywords: Alabaster, Sarral, handcrafts.

Damià Amorós i Albareda (Sarral, 1990) és graduat en Història de l'Art i Màster en Gestió del Patrimoni Cultural i Museografia per la Universitat de Barcelona. Membre de la junta de l'Associació Cultural Baixa Segarra de Santa Coloma de Queralt. Ha estat comissari de diferents commemoracions i exposicions a la demarcació de Tarragona. Ha publicat en revistes acadèmiques i de divulgació diferents articles sobre renaixement i barroc, el seu camp d'especialització. Actualment està vinculat al museu del Monestir de Poblet

Cent anys d'alabastre a Sarral (1917-2017)

Damià Amorós Albareda

*amorosialbareda@gmail.com

Introducció

La primera notícia sobre l'aprofitament per a finalitats artístiques de l'alabastre de Sarral és la contractació del retaule major del Monestir de Poblet a Damià Forment, més concretament, el 2 d'abril de 1527. Aquesta data marca l'inici de l'explotació per a finalitats artístiques, decoratives i artesanals. Durant els segles posteriors la vila es convertí en un autèntic centre artístic i industrial de primer ordre al voltant de la pedra de l'alabastre. Personatges com Gil de Medina, Andreu Ramírez, la família Espinalt o els Grau, aprofitaren les riqueses geològiques de Sarral per l'embelliment de les seves obres.

Taller d'alabastre a Sarral a inici de la dècada dels anys vint.

El 2017 Sarral celebrà l'arribada dels dos recuperadors d'aquesta reconeguda i destacada indústria. La vila s'ha bolcat en la realització i celebració de l'Any Alabastre Sarral.

1917-1930

El 1917 Maurice Raud i Víctor Arcangioli arriben a Sarral procedents de Barcelona, on desembarcaren d'un mercant fugint de la primera guerra mundial. La seva vinguda a la població no fou pas casual, ja que toparen a l'estació de França de la ciutat comtal amb un carregament d'alabastre, procedent de Sarral, destinat a l'elaboració de guix.

Aquesta primera etapa, iniciada el 1917, representa les beceroles del que més tard esdevindrà la gran indústria de l'alabastre a Sarral. La inauguració del primer taller i l'aparició, ja a la dècada dels anys vint del segle XX de diferents indústries i establiments a la població i voltants, al Monestir de Poblet i al Balneari de Vallfogona de Riucorb, mostra la ràpida i exitosa artesanía de la pedra de Sarral.

Algunes de les primeres fites destacables són la presència ja en el mercat estatal d'un gruix important de la producció i la col·laboració per part d'arquitectes destacats, com és el cas de Josep Maria Jujol, en alguns projectes artístics.

Estand d'alabastre de Sarral a l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929.

Els tallers comptaren aquests primers anys amb la col·laboració d'artesans, tallistes i escultors de fora vila per ensinistrar als sarralencs que més tard restarien vinculats a l'artesania.

El final d'aquesta primera època daurada per l'alabastre de Sarral és la presència dels seus tallers, en concret del de Maurice Raud, a l'Exposició Internacional de Barcelona del 1929, on el mateix taller subministrà el material necessari per realitzar la decoració en alabastre del Palau Nacional, actual Museu Nacional d'Art de Catalunya, i la resta de pavellons de la mostra. Com a curiositat Sarral comptà amb doble presència a l'exposició, per una banda el taller Raud, i per l'altra la Cooperativa Vinícola. Accions que marquen l'esperit emprenedor i comercial de la vila.

1940-1950

La segona etapa, centrada en les dècades de 1940 i 1950, representa la primera edat d'or de l'alabastre de Sarral. Devastats els temples religiosos, destrossats durant la Guerra Civil, els tallers sarralencs proporcionaren obres de qualitat artística i solvent decoració per a la recuperació de moltes esglésies.

La mateixa església de Santa Maria de Sarral i, la destruïda antiga ermita de Sant Cosme i Sant Damià foren decorades amb nous retaules elaborats pels tallers sarralencs. Per substituir els objectes de metalls preciosos i sumptuosos els sarralencs empraren la pedra d'alabastre del seu terme. És fa difícil enumerar un sol exemple per la gran quantitat de peces per tot Catalunya, Espanya i Amèrica, per aquest motiu només hem destacat els temples sarralencs.

Durant aquest període, Sarral multiplicà els tallers dedicats a l'alabastre. També les pedreres del terme municipal s'iniciaren a explotar amb mitjans més tècnics, però amb les dificultats d'un cost elevat per l'extracció de petites quantitats d'alabastre.

La florent indústria també assumí la realització d'altres projectes: objectes de regal, elements de decoració i, fins i tot, la realització de trofeus esportius marcava l'agenda comercial de molts tallers i fàbriques sarralencs. Però l'arribada de nous materials i la saturació del mercat estroncà la puixança, degut a la primera gran crisi del sector.

Peça d'alabastre de Sarral

1960-1980

L'arribada del turisme a la Costa Daurada, la professionalització del sector i la seva internacionalització inicià una segona edat d'or de l'alabastre a Sarral. Durant aquestes dècades els tallers sarralencs inicien el treball amb pedres d'altres procedències, fet que facilità l'augment de producció i la reducció de costos. Les pedreres sarralencques presentaven un sobresforç econòmic i tècnic per la seva explotació, en canvi les aragoneses, amb un material de més baixa qualitat, resultaven més econòmiques.

Nombrosos sarralencs recorden la carretera col·lapsada els dies de pluja i les seves primeres feines en algun taller durant els anys 70 i 80. La proliferació d'obradors, fora i dins de la vila, resultà extraordinària. En el cartell de 2017 *Any Alabastre Sarral* hi apareix una planimetria amb totes aquelles construccions on s'ha treballat l'alabastre en aquests últims cent anys, una mostra de l'impacte dins del teixit de Sarral.

Aquesta superproducció, l'arribada de nova maquinària i la pèrdua de l'esperit artesà implantat a Sarral per Raud i Arcangioli, marcaren una forta davallada en la qualitat del producte i en una manca d'innovació dins el sector. Juntament amb la crisi de final dels anys 80 i la no renovació laboral del sector, provocà el tancament de molts tallers.

Fotograma de la pel·lícula *Pretty Woman* on hi apareix una peça d'alabastre realitzada a Sarral.

1990-2017

El canvi de segle suposà un dels sotracs més forts dins del món de l'alabastre a Sarral, la falta de relleu generacional, la desaparició de tallers i la manca de mercat comercial actiu, propicià una crisi important dins del sector i la població.

L'arribada de noves indústries minvà el teixit de l'alabastre a Sarral, però s'inicià una nova era dins la internacionalització del sector. S'obriren nous mercats per part dels grans tallers, arribant als cinc continents. Un exemple interessant, és l'aparició d'aplics, elements per a la il·luminació, realitzats als tallers de la vila en moltes sèries televisives i pel·lícules realitzades i produïdes als Estats Units: *Pretty Woman* o *Friends*, en són un bon exemple.

Estabilitzat el nombre de tallers i amb l'objectiu de reorientar la indústria de l'alabastre, l'ajuntament de Sarral demanà la declaració de l'art i artesanía de l'alabastre com Ofici Singular, reconeixement obtingut el 2008 per part de la Generalitat de Catalunya.

Actualment Sarral vol reivindicar la seva història, del seu present i del seu futur a través del "rocam alabastrí", com a tret diferenciador i identitari de la vila de Sarral.

Exposició actual d'un taller d'alabastre a Sarral.